

Jan Horák

Co předcházelo vybudování Památníku bratří Mrštíků v Divákách

V roce 1963 v bývalém domku Viléma Mrštíka v Divákách byl otevřen literární památník velkým moravským spisovatelům Vilému Mrštíkovi a jeho bratru Aloisovi. Stalo se tak plným právem, neboť jejich literární odkaz prokazuje neustále svoji životnost, o čemž svědčí jeho současná renesance – především v oblasti dramatického umění – a úspěšný divácký ohlas na divadelních scénách.

Malá vesnice Diváky se hrála v jejich životě i tvorbě zásadní význam. Proto je zcela opodstatněné, že se zde nachází literární historický památník jako připomínka slavné etapy literárního dění na přelomu 19. a 20. století.

Jak vznikla myšlenka zřídit Mrštíkům památník a kdo ji poprvé vyslovil, nelze již s přesností a určitostí zjistit. Jedna z verzí hovoří o tom, že v polovině 50. let zavítal do Divák jeden z tehdejších předních spisovatelů a hledal zde „mrštíkovské“ památky. Mimo pamětní desky na bývalé škole a v té době ne právě udržovaný hrob Viléma Mrštíka na diváckém hřbitově zde nenašel nic, co by zjevně připomínalo život a práci této spisovatelské dvojice. A jako přední činitel tehdejšího svazu spisovatelů si mohl tento stav dovolit kritizovat a zároveň vyslovit návrh na zřízení muzea bratří Mrštíků.

S určitostí mohu konstatovat, že s konkrétním návrhem přišel tehdejší ředitel Okresní lidové knihovny v Hustopečích Vítězslav Sotolář. Ten svolal čitatele Mrštíků a na základě jejich souhlasu vznikl přípravný výbor pro ustavení Sdružení přátel díla bratří Mrštíků při Okresní lidové knihovně v Hustopečích. První pracovní schůzka přípravného výboru se uskutečnila na počátku dubna roku 1958. Prvořadým úkolem Sdružení bylo oslovení zájemců o dílo bratří Mrštíků z celé republiky a ustavení výboru z předních spisovatelů, umělců, literárních historiků a dalších. Jeho první veřejné ustavení a propagace měla proběhnout při příležitosti nadcházejícího 95. výročí narození Viléma Mrštíka. Muzeum se mělo otevřít buď ke stému výročí narození Aloise v roce 1961, nebo stému výročí narození Viléma v roce 1963.

Dne 11. května 1958 se konal v Divákách ustavující sjezd Sdružení přátel díla bratří Mrštíků. Této akce se zúčastnila delegace pobočky Čs. svazu spisovatelů v Brně vedená spisovatelem Ivanem Křížem a delegace ONV Hustopeče. Hlavním řečníkem byl Dr. Artur Závodský z Brna, který široce hovořil o přínosu bratří Mrštíků pro naši literaturu a také o potřebě shromažďování památek o životě, díle a odkazu těchto spisovatelů. V kulturním programu vystoupili členové Divadla brň Mrštíků v Brně. Akce se zúčastnili citelé Mrštíků ze širokého okolí, z Brna přijel zvláštní autobus. Slavnostní průvod přešel od bývalé školy na hřbitov k hrobu Viléma Mrštíka.

Přípravný výbor si vytyčil značně náročný úkol. V prozatímních směrnících činnosti byly stanoveny tyto cíle:

1. Zachovat, propagovat a důstojným způsobem šířit literární dílo bratří Mrštíků a uchovat je pro příští generace.
2. Shromažďovat všechna dosud vyšlá díla obou autorů (včetně překladů Viléma Mrštíka), získávat je do trvalé a bezpečné úschovy.
3. Pátrat po rukopisných pracích obou autorů, získávat je od soukromých majitelů, požítovat jejich opisy a fotokopie, budovat literární archiv.
4. Shromažďovat studie, kritiky, zprávy, monografie, bibliofilie, jiné hodnotné tisky (programy, plakáty, fota, kresby apod.).
5. Sbírat a shromažďovat upomínkové předměty vážící se k životu a dílu obou autorů a celé rodiny Mrštíků. Památky, které nebude možné získat, vést v evidenci a dokumentaci.
6. Vydávat jednou ročně tištěnou ročenku o činnosti Sdružení s příspěvky mrštíkovské tematiky.
7. Po dohodě s ONV Hustopeče zřídit Muzeum bratří Mrštíků nejpozději do jednoho roku ode dne schválení stanov Sdružení přátel díla bratří Mrštíků.

Dále bylo rozhodnuto požádat o pomoc, zejména finanční, KNV v Brně. Přípravný výbor pracoval v následujícím složení: předsedou se stal pan Mikuláš Gracl, žák Aloise Mrštíka a postava Mikše Fókala z Roku na vsi, jednatelem a hybnou silou činnosti Sdružení byl Vítězslav Sotolář, hospodářem a správcem sbírek učitel Miloš Strouhal, pokladníkem Jan Horák. Schůzí se zúčastňovali přizvaní kulturní pracovníci a zejména učitelé bývalého hustopečského okresu.

Plánů bylo hodně. Předně bylo nutné najít pro budoucí muzeum. Intenzivně se jednalo s paní Šmelíkovou, která bydlela v domku Viléma Mrštíka. Uvažovalo se také o postavení pomníku před školou, jehož

návrhu se ujal sochař Vincent Makovský. Když zemřela Božena Mrštíková, snažil se správce sbírek Miloš Strouhal při pozůstalostním řízení zajistit, aby předměty mající vztah k Divákům připadly budoucímu muzeu.

Brzy se ale dostavily velké problémy a potíže, zejména ze strany oficiálních institucí. Stanovy Sdružení nebyly schváleny. Negativní postoj k činnosti Sdružení měl zejména tehdejší krajský národní výbor. Mnohým představitelům politických a kulturních orgánů a organizací vadili Mrštíkové jako takoví, jejich dílo i jejich život. Za nastalé situace aktivita pomalu upadala a po zániku ONV Hustopeče činnost zcela ustala.

Přesto však dřívější iniciativa přinesla svoje výsledky. Myšlenka vybudovat v Divákách mrštíkovské muzeum nezanikla úplně. Ujalo se jí jednak tehdejší Okresní vlastivědné muzeum v Mikulově a jeho ředitelka Dr. Milena Horňanská, a také literární oddělení Moravského muzea v Brně a jeho vedoucí Dr. Jiří Hek. Po pěti letech od ustavení Sdružení, v roce 100. výročí narození Viléma Mrštíka, byl památník dne 19. října 1963 slavnostně otevřen v bývalém domku Viléma Mrštíka v Divákách.

Je jistě škoda, že se pak nikdo nepokusil navázat na činnost bývalého Sdružení přátel díla bratří Mrštíků a obnovit je. Jistě by našlo svoje opodstatnění a uplatnění i v současných podmínkách. V existujícím Památníku bratří Mrštíků v Divákách by pro svoji činnost našlo vhodné podmínky i prostory.